

Vasta, Haith, Miller „Psychologia Dziecka” r. 11, ćw. 9

30 grudnia 2022

TEORIE ROZWOJU JĘZYKOWEGO

Do roku 1960 główną teorią rozwoju języka był model warunkowania i uczenia się stworzony przez Burrhusa Frederica Skinnera (zaprezentowany w książce *Verbal Behavior*). Po tym dopiero pojawiły się trzy nowe modele języka:

Teoria etologiczna (psycholingwistyka)

Psycholingwistyka, której założenia zostały zapoczątkowane przez Noama Chomsky’ego, to teoria rozwoju językowego, która szczególnie podkreśla znaczenie wrodzonych mechanizmów oraz procesów poznawczych. Chomsky oraz inni psycholingwiści zaproponowali ewolucyjne podejście do wyjaśnienia rozwoju języka, kładąc nacisk na istniejące wrodzone struktury i biologiczne mechanizmy odpowiedzialne za nabywanie języka.

Zarzuty wobec modelu warunkowania i uczenia się

Chomsky oraz jego zwolennicy krytykowali tradycyjne modele oparte na warunkowaniu i uczeniu się, wskazując, że:

- Nabywanie języka musi mieć podłoże genetyczne, ponieważ dzieci uczą się języka niezwykle szybko i łatwo, podczas gdy proces uczenia się języka poprzez warunkowanie byłby bardzo powolny.
- Mowa dorosłych nie zawsze jest poprawna i precyzyjna, a dziecko nie ma pewności, czy wypowiedź, którą słyszy, jest poprawna czy nie.
- Dzieci potrafią używać form i tworzyć zdania, których

nigdy wcześniej nie słyszały, co sugeruje, że uczenie się języka nie polega na prostym naśladowaniu mowy dorosłych.

- Reguły językowe są bardzo skomplikowane, a rodzice nie uczą ich swoich dzieci w sposób systematyczny czy specjalny.

Struktura Języka według Chomsky'ego

Chomsky wskazał na istnienie dwóch typów struktur w języku:

- **Struktura powierzchniowa** – odnosi się do sposobu, w jaki słowa i frazy są formowane w danym języku; jest ona unikalna dla każdego języka.
- **Struktura głęboka** – dotyczy wrodzonej wiedzy o właściwościach systemu językowego, która jest wspólna dla wszystkich języków.

Wrodzony Mechanizm Nauki Języka (LAD)

Podstawą nabywania języka, według Chomsky'ego, jest wrodzony mechanizm nauki języka (Language Acquisition Device, LAD). Ten hipotetyczny mechanizm mózgowy przekształca strukturę powierzchniową języka na wewnętrzne struktury głębokie, których rozumienie jest wrodzone. Proces ten prowadzi do rozwoju:

- **Gramatyki transformacyjnej** – zestawu reguł, które przekształcają strukturę powierzchniową na formę, dzięki której głębokie struktury języka mogą być zrozumiane przez otoczenie. Rozwój tych reguł zajmuje kilka lat, co wyjaśnia, dlaczego początkowe zdolności językowe dziecka są ograniczone i dlaczego późniejszy postęp jest tak gwałtowny.
- **Zdolności do tworzenia i rozumienia nieskończonej liczby zdań** – gdy dziecko opanuje strukturalne i gramatyczne reguły języka, jest w stanie rozumieć i produkować nieskończoną liczbę zdań.
- **Nacisku na aspekt pojęciowy języka** – dziecko opanowuje

język głównie poprzez słuchanie, a niekoniecznie poprzez aktywne używanie języka w mowie.

- **Niezależności uczenia się języka od rozwoju poznawczego dziecka** – proces nabywania języka przebiega w dużej mierze autonomicznie względem ogólnego rozwoju poznawczego.

Teorie Chomsky'ego stanowią fundament współczesnych badań nad rozwojem języka, podkreślając znaczenie wrodzonych zdolności i mechanizmów w nabywaniu kompetencji językowych.

Poznawczo-rozwojowe modele języka

W rozwoju języka kluczową rolę odgrywa wczesna wiedza oraz pojęcia, które dziecko formułuje na etapie wczesnego rozwoju. Opanowanie języka staje się możliwe tylko wtedy, gdy zostanie on zintegrowany z istniejącą mapą pojęć poznawczych, którą dziecko już posiada.

Zwolennicy teorii Jean Piageta próbowali powiązać postępy w zakresie rozwoju sensomotorycznego oraz wczesnych zdolności przedoperacyjnych z osiągnięciami dziecka w opanowywaniu języka. W ich ujęciu rozwój poznawczy i językowy są ściśle ze sobą powiązane, a zdobywanie nowych umiejętności poznawczych stanowi fundament dla nabywania kompetencji językowych.

Istnieje również inna koncepcja poznawcza, która podkreśla, że dziecko wykorzystuje swoje wczesne pojęcia do formułowania reguł rządzących językiem, który słyszy. Zgodnie z tym podejściem:

- Dziecko analizuje mowę pod kątem jej znaczenia semantycznego, gdzie pojęcia odzwierciedlają relacje między przedmiotami, czynnościami i zdarzeniami.
- Już na bardzo wczesnym etapie (a być może nawet od urodzenia) dziecko posiada rozumienie takich pojęć jak podmiot, czynność i obiekt.
- Wczesna wiedza o funkcjonowaniu świata stanowi

narzędzie, które dziecko wykorzystuje do „rozszyfrowania” mowy, którą słyszy.

Kolejna grupa badaczy przyjęła model metafory komputerowej, podejmując próbę stworzenia komputerowych programów, które mają na celu określenie reguł lingwistycznych i procesów poznawczych niezbędnych do opanowania języka przez dziecko w ciągu kilku lat. Te programy komputerowe mają na celu symulowanie sposobów, w jakie dziecko przyswaja reguły językowe, badając zarówno lingwistyczne, jak i poznawcze mechanizmy, które umożliwiają ten proces.

Te różnorodne podejścia do poznawczo-rozwojowych modeli języka pokazują, jak skomplikowany i wieloaspektowy jest proces nabywania języka przez dziecko. Wspólne dla wszystkich tych teorii jest przekonanie, że rozwój poznawczy stanowi fundament dla nabywania kompetencji językowych, a wczesne pojęcia i wiedza dziecka są kluczowe dla tego procesu.

Podejście środowiskowe

Podejście wyprowadzone z teorii uczenia się

Środowisko może dostarczyć dziecku doświadczeń niezbędnych do opanowania języka, a zasady uczenia społecznego stanowią część tego procesu, na przykład:

- ludzie nie mówią do niemowląt tak samo jak do biegłych rozmówców -> *język opiekunek* (jest prosty i gramatycznie poprawny)
- uczenie się przez naśladownictwo nie musi sprowadzać się wyłącznie do kopiowania wzorów, modelowanie może dostarczać podstawowego systemu reguł, który dziecko wykorzystuje
- dokładne analizy wykazały, że rodzice reagują na gramatyczną poprawność języka swoich dzieci, dostarczając im różnych informacji zwrotnych i instrukcji

Teorie funkcjonalistyczne

Podejście wyprowadzone z teorii uczenia się

Podejście środowiskowe, wywodzące się z teorii uczenia się, zakłada, że środowisko odgrywa kluczową rolę w procesie nabywania języka przez dziecko. To właśnie środowisko dostarcza dziecku niezbędnych doświadczeń, które są fundamentem do opanowania języka, a zasady uczenia społecznego są integralną częścią tego procesu. Na przykład:

- Ludzie nie mówią do niemowląt tak samo jak do dorosłych. Stosują tzw. język opiekunek, który charakteryzuje się prostotą oraz gramatyczną poprawnością, co ułatwia dziecku przyswajanie podstaw językowych.
- Uczenie się przez naśladownictwo nie polega jedynie na kopiowaniu wzorców. Modelowanie przez dorosłych dostarcza dziecku podstawowego systemu reguł, który jest następnie wykorzystywany w procesie nauki języka.
- Dokładne badania wykazały, że rodzice reagują na gramatyczną poprawność wypowiedzi swoich dzieci, dostarczając im różnorodnych informacji zwrotnych i instrukcji, co sprzyja poprawie ich kompetencji językowych.

Teorie funkcjonalistyczne

Funkcjonalistyczne podejście do nauki języka zakłada, że pierwotną motywacją dziecka do opanowania języka jest potrzeba komunikowania swoich myśli oraz bycia rozumianym przez otoczenie. W tym kontekście nacisk kładzie się na pragmatykę, czyli funkcjonalne wykorzystanie języka. Według tego podejścia:

- Dziecko czerpie sens nie tyle z samej struktury języka, ile z konkretnych wypowiedzi, podobnie jak w podejściu poznawczym.
- Proces uczenia się języka jest silniej uzależniony od interakcji społecznych, w których uczestniczy dziecko,

niż od jego wrodzonych pojęć poznawczych.

Jednym z kluczowych elementów funkcjonalistycznego podejścia jest koncepcja systemu wsparcia językowego (Language Acquisition Support System, LASS), opisana przez Jerome'a Brunera. LASS odnosi się do procesu, w którym rodzice i opiekunowie dostarczają dziecku wsparcia w nauce języka. Przez interakcje w ramach LASS, dziecko opanowuje specyficzne elementy języka, które są wplecione w codzienne aktywności, takie jak gry, zabawy i piosenki.

Centralnym składnikiem LASS jest **skrypt** – struktura, która umożliwia dziecku naukę specyficznych elementów języka w określonym kontekście. Zwykle obejmuje to zapamiętywanie słów w połączeniu z ćwiczeniem odpowiednich ruchów czy gestów. Dzięki skryptom dziecko może uczyć się języka w sposób kontekstowy i interaktywny, co sprzyja trwałemu przyswajaniu nowych umiejętności językowych.

Rozwój językowy dziecka jest złożonym procesem, który można rozpatrywać z różnych perspektyw teoretycznych. Trzy główne podejścia – teoria etologiczna (psycholingwistyka), poznawczo-rozwojowe modele języka oraz podejście środowiskowe – oferują odmienne spojrzenia na to, jak dzieci uczą się języka.

Teoria etologiczna, zapoczątkowana przez Noama Chomsky'ego, kładzie nacisk na wrodzone mechanizmy i struktury, które umożliwiają nabywanie języka. Chomsky postulował istnienie wrodzonego mechanizmu nauki języka (LAD), który przetwarza językową strukturę powierzchniową na głębokie struktury, wspólne dla wszystkich języków. Ta teoria podkreśla, że nabywanie języka nie jest wynikiem prostego naśladowania, ale wynika z biologicznie uwarunkowanej zdolności do przyswajania złożonych reguł językowych.

Poznawczo-rozwojowe modele języka koncentrują się na roli wczesnych pojęć i wiedzy, które dziecko zdobywa na etapie rozwoju poznawczego. Zwolennicy tych teorii, inspirowani

pracami Jean Piageta, twierdzą, że rozwój języka jest ściśle związany z ogólnym rozwojem poznawczym. W tej perspektywie dziecko wykorzystuje swoją wiedzę o świecie do formułowania reguł językowych, co pozwala mu na zrozumienie i używanie języka.

Podejście środowiskowe, wywodzące się z teorii uczenia się, podkreśla rolę środowiska społecznego w nabywaniu języka. Zakłada ono, że interakcje społeczne, naśladownictwo oraz wsparcie ze strony dorosłych odgrywają kluczową rolę w procesie nauki języka. Teorie funkcjonalistyczne w ramach tego podejścia kładą nacisk na praktyczne aspekty komunikacji, sugerując, że dziecko uczy się języka przede wszystkim po to, by skutecznie komunikować się z otoczeniem.

Każda z tych teorii oferuje unikalne podejście do zrozumienia, jak dzieci uczą się języka. Teoria etologiczna podkreśla wrodzone zdolności, poznawczo-rozwojowe modele języka koncentrują się na roli rozwoju poznawczego, a podejście środowiskowe zwraca uwagę na znaczenie interakcji społecznych i środowiska w procesie przyswajania języka. Razem te teorie dostarczają kompleksowego obrazu mechanizmów leżących u podstaw rozwoju językowego u dzieci.

Jeśli potrzebujesz pomocy w pisaniu nowej pracy z pedagogiki, to polecamy serwis [pisanie prac z pedagogiki](#) - fachowa pomoc w pisaniu prac.